

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 659/2023-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených LG Iuris s.r.o., Trenčianska 56/D, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 61C/53/2017 (v súčasnosti Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-61C/53/2017) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 61C/53/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. B3-61C/53/2017 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **3 000 eur** každému, ktoré **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **434,20 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 19. októbra 2022 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“), ako aj svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) [teraz Mestský súd Bratislava IV (ďalej aj „mestský súd“)] v konaní vedenom pod sp. zn. 61C/53/2017 (teraz B3-61C/53/2017) (ďalej len „napadnuté konanie“). Od ústavného súdu ďalej žiadajú, aby prikázal mestskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov, a domáhajú sa priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 3 000 eur každý, ako aj náhrady trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 659/2023-12 zo 7. decembra 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia vystupujú v napadnutom konaní v procesnom postavení žalobcov domáhajúcich sa žalobou podanou 28. septembra 2017 vypratania nehnuteľnosti. Napadnuté konanie bolo uznesením okresného súdu z 11. októbra 2019 prerušené, a to až do právoplatného skončenia konania vedeného tým istým súdom pod sp. zn. 44C/15/2018. Po podaní odvolania sťažovateľmi rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 6Co/53/2020-219 z 15. júna 2020 tak, že uznesenie o prerušení konania zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Rozhodnutie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 23. júla 2020.

4. Po pol roka trvajúcej nečinnosti (od právoplatnosti rozhodnutia krajského súdu o zrušení uznesenia, pozn.) sťažovatelia adresovali okresnému súdu žiadosť o konanie zo 7. decembra 2020, ktorý však napriek zmienenej urgencii vo veci nekonal. Podotkli, že konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 44C/15/2018 bolo ku dňu podania urgencie právoplatne skončené. V záujme zabezpečenia plynulého priebehu konania podali okresnému súdu sťažnosť na prietahy v konaní 26. septembra 2022, a to v dôsledku jeho viac ako dva a pol roka trvajúcej nečinnosti.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Napadnuté konanie sťažovatelia hodnotia ako neprimerane dlhé, vyznačujúce sa obdobím absolútnej nečinnosti zo strany konajúceho súdu trvajúcej tri a pol roka. Zároveň poukazujú na celkovú dĺžku konania, ktoré od podania žaloby trvá takmer 7 rokov. Vec nepovažujú za skutkovo ani právne náročnú. Uvádzajú, že napadnuté konanie zasahuje ich vlastnícku sféru v tom zmysle, že im je znemožnené užívať nehnuteľnosť, ktorej sú bezpodielovými spoluvlastníkmi.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

6. Mestský súd vo vyjadrení sp. zn. 1SprV/574/2023 z 21. decembra 2023, doručenom ústavnému súdu 8. januára 2024, uviedol, že v sporovom konaní prebehla písomná časť konania, po ktorej

sudkyňa nariadila pojednávanie a predvolanie na pojednávanie bolo doručené stranám sporu, resp. ich právnym zástupcom.

III.2. Replika sťažovateľov:

7. Výzvou na vyjadrenie (repliku) č. k. I. ÚS 659/2023-18 zo 17. januára 2024 ústavný súd vyzval sťažovateľov na podanie vyjadrenia (repliky) k vyjadreniu mestského súdu. Sťažovatelia v replike z 12. februára 2024 opísali priebeh napadnutého konania po podaní ústavnej sťažnosti. Poukázali na to, že predsedníčka mestského súdu konštatovala dôvodnosť sťažnosti na prietahy v konaní a uviedla, že vec bude na účel odstránenia prietahov v pravidelných trojmesačných lehotách sledovať.

8. K priebehu napadnutého konania po podaní ústavnej sťažnosti sťažovatelia dodali, že sa vyjadrili k replike žalovaného podaním zo 16. januára 2023. Od tohto dátumu nebol v konaní vykonaný žiaden úkon, a to až do času doručenia uznesenia ústavného súdu, ktorým ústavný súd prijal sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie; po doručení uznesenia ústavného súdu mestský súd určil termín pojednávania, ktoré sa má uskutočniť 9. júla 2024.

9. Sťažovatelia považujú vyjadrenie mestského súdu za výsmech, a to z dôvodu jeho stručnosti. Mestský súd sa vôbec nevyjadril k dôvodom vzniknutých prietahov v konaní. V závere poukazujú na spôsob vedenia napadnutého konania, najmä na obdobie tri a pol roka trvajúcej nečinnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania a s obsahom mestským súdom zaslaného spisového materiálu týkajúceho sa napadnutého konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Sťažovatelia ústavnou sťažnosťou namietajú porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu (teraz mestského súdu) v napadnutom konaní.

12. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov v ostatných veciach [teda mimo trestnoprávných vecí, rodinnoprávných vecí vrátane vecí podľa prvej a tretej hlavy druhej časti, tretej časti a štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku, obchodnoprávných vecí vrátane vecí podľa § 23 a § 26 až 29 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v znení účinnom od 1. júna 2023 a agendy konkurzu, reštrukturalizácie, oddĺženia a obchodného registra, pozn.] od 1. júna 2023 prechádza výkon súdnictva z Okresného súdu Bratislava I, Okresného súdu Bratislava II, Okresného súdu Bratislava III a Okresného súdu Bratislava V na Mestský súd Bratislava IV.

13. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K nastoleniu stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov.

15. Predmetom konania vo veci samej je rozhodovanie o povinnosti vypratať byt vo vlastníctve sťažovateľov. Sťažovatelia tvrdia, že nájomný vzťah k bytu skončil uplynutím výpovednej doby 31. augusta 2017 na základe výpovede z 8. mája 2017. Právne a skutkové okolnosti prejednávanej veci neindikujú nevyhnutnosť zvýšenej časovej náročnosti a ústavný súd nevzhliadol ani prítomnosť takých skutkových či právnych okolností, ktoré by odôvodňovali meritórne neprejednanie veci po dobu siedmich rokov.

16. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom súdneho spisu uvádza, že v postupe sťažovateľov nie je prítomné neplnenie procesných povinností v miere, ktorá by bola z pohľadu celkovej dĺžky trvania napadnutého konania významná. V tejto súvislosti možno poukázať na nedodržanie pätnásťdňovej lehoty na vyjadrenie sa k vyjadreniu žalovaného, ktorá sťažovateľom uplynula 27. apríla 2018, vyjadrenie súdu zaslali až 25. mája 2018. Zo správania sťažovateľov je zrejmý záujem o plynulý priebeh konania, ktorý prejavili nielen žiadosťou o konanie zo 7. decembra 2020, ale aj podaním sťažnosti predsedovi súdu.

17. K tretiemu kritériu, a to postupu okresného súdu (teraz mestského súdu), ústavný súd vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

18. Ústavný súd oboznámením sa s obsahom súdneho spisu overil sťažnostnú argumentáciu sťažovateľov a dospel k záveru, že konštatovanie nečinnosti (primárne) okresného súdu je dôvodné. Absolútna nečinnosť okresného súdu v napadnutom konaní nastala po vydaní uznesenia krajského súdu sp. zn. 6Co/53/2020-219, 6Co/54/2020 z 15. júna 2020, ktorým krajský súd prvým výrokom rozhodol tak, že zmenil uznesenie okresného súdu č. k. 61C/53/2017-125 zo 6. decembra 2019 a návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol a druhým výrokom rozhodol tak, že zrušil uznesenie okresného súdu č. k. 61C/53/2017-100 z 11. októbra 2019 a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a rozhodnutie. Uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 23. júla 2020. Posledným úkonom okresného súdu vo veci po vrátení spisu z krajského súdu bolo

doručovanie doložky právoplatnosti uznesenia krajského súdu, ktoré okresný súd zasielal účastníkom konania 24. júla 2020.

19. Sťažovatelia podaním zo 7. decembra 2020 žiadali okresný súd o prejednanie veci. Okresný súd bol nečinný až do vydania uznesenia č. k. 61C/53/2017-241 zo 4. októbra 2022, ktorým vyzval žalovaného na vyjadrenie sa k vyjadreniu žalobcov z 9. mája 2018. Následne okresný súd doručil 30. decembra 2022 sťažovateľom dupliku spolu s prípisom, v ktorom sa dopytoval sťažovateľov, či predmet sporu stále trvá, resp. či došlo k jeho zmierlivému riešeniu. Sťažovatelia reagovali na výzvu súdu podaním zo 16. januára 2023. Vyjadrenie sťažovateľov bolo žalovanému zaslané 31. januára 2023. Napokon bolo nariadené pojednávanie na 9. júl 2024 s tým, že predvolanie na pojednávanie už doručoval mestský súd 15. decembra 2023.

20. Ústavný súd v rámci priebehu napadnutého konania identifikoval jednak obdobie v zásade 2-ročnej absolútnej nečinnosti okresného súdu, a to od 24. júla 2020 až do 4. októbra 2022. V tomto období okresný súd nevykonal žiaden úkon. Zároveň v postupe okresného súdu možno vzhľadnúť aj nesústredenosť, keď repliku žalovaného z 9. mája 2018 zasielal sťažovateľom na vyjadrenie až 4. októbra 2022. Navyše, ako vyplýva z predchádzajúceho bodu tohto rozhodnutia, v priebehu napadnutého konania sa vyskytlo aj ďalšie obdobie v zásade úplnej nečinnosti (okresného súdu a následne aj mestského súdu), a to od konca januára roku 2023 až do decembra roku 2023. Vec s poukazom na uvedené tak nebola od podania žaloby stále meritórne prejednaná, pričom napadnuté konanie trvá už viac ako 6 rokov (približne 6 rokov a 7 mesiacov). Ústavný súd tiež poukazuje aj na to, že ani samotné určenie termínu pojednávania s odstupom siedmich mesiacov v reštančnej veci nie je možné považovať za efektívny postup súdu.

21. Keďže mestský súd vo svojom stručnom vyjadrení neuviedol jedinou skutočnosť, ktorá by vysvetľovala dĺžku trvania konania, ústavný súd na žiadnu neprihliadal.

22. Vzhľadom na uvedené preto ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní (pretože gro vzniknutých prietáhov spadá do obdobia pred konštituovaním mestského súdu) bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

23. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľov svojou nečinnosťou, vo veci konal. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti navrhli, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení namietaných práv prikázal (v tom čase, pozn.) okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, a pretože napadnuté konanie nie je do dňa vydania tohto nálezu právoplatne skončené (dokonca ani meritórne prejednané), mestskému súdu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia nachádzajú (bod 2 výroku nálezu).

24. Pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Sťažovatelia požadovali priznanie zadosťučinenia vo výške 3 000 eur každý. Hoci v rámci sťažnostnej argumentácie používali formuláciu v tom zmysle, že žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 eur za každý rok trvania konania, v petite ústavnej sťažnosti požadovali priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 eur súhrnne pre každého zo sťažovateľov. Vzhľadom na viazanosť ústavného súdu petitom ústavnej sťažnosti ústavný súd rozhodoval o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 3 000 eur pre každého zo sťažovateľov za celé obdobie trvania konania. Priznanie finančného zadosťučinenia odôvodňovali jednak poukazom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania a v rámci neho najmä na obdobia nečinnosti súdu, ako aj s odvolávaním sa na charakter sporu a na to, že dlhodobo nemôžu užívať svoju nehnuteľnosť.

25. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Ústavný súd vzal do úvahy dĺžku trvania súdneho konania vrátane dôvodov, ktoré mali vplyv na dĺžku trvania konania. Rovnako zohľadnil predmet konania a to, o čo sťažovateľom v konaní ide. Možno prisvedčiť tvrdeniu sťažovateľov o tom, že predmet konania je z hľadiska ich vlastníckeho práva významným, pričom od výsledku konania závisí, v akom rozsahu môžu sťažovatelia vlastnícke právo vykonávať. S odkazom na uvedené priznal sťažovateľom primerané finančné zadosťučinenie v sume 3 000 eur každému (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd priznal sťažovateľom podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 434,20 eur (bod 4 výroku nálezu).

28. Pri výpočte výšky náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Sťažovateľom priznal nárok na náhradu trov konania za 2 úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 96,92 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky v znení účinnom do 31. decembra 2023 zníženej o 50 % podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v znení účinnom do 31. decembra 2023 pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb) a zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2022 v sume 11,63 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky).

29. Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie k vyjadreniu mestského súdu, ústavný súd sťažovateľom nepriznal, pretože obsah doručeného stanoviska nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci. Podstatná časť vyjadrenia je totožná s obsahom ústavnej sťažnosti.

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 23. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu